

Tutkimus työvoiman kansainvälisestä liikkuvuudesta ja kansainvälisistä rekrytoinneista

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tutkimuksen tausta

Pohjois-Karjalan ELY-keskus toteuttaa Työvoiman liikkuvuus Euroopassa -hanketta, jota on rahoitettu Euroopan sosiaalirahastosta (ESR). KPMG Oy Ab on hankkeen toimeksiannosta toteuttanut tutkimuksen työvoiman kansainvälisestä liikkuvuudesta ja kansainvälisestä rekrytoinnista Suomessa. Tutkimus koostui kahdesta osa-alueesta:

- 1. tutkimusosiossa keskityttiin olemassa olevan tilastotiedon teoreettiseen tarkasteluun työvoiman liikkuvuudesta EU/ETA -alueelta Suomeen.**
- 2. tutkimusosio tehtiin haastattelu- ja kyselytutkimuksena ulkomailta työntekijöitä rekrytoineille Suomessa toimiville työnantajille.**

Tilasto- ja kysely- ja haastattelututkimusten lisäksi osana tutkimusta järjestettiin kolme työpajaa sidosryhmille, joissa selvitettiin kansainvälisen rekrytoinnin nykytilaa ja validoitiin tutkimustuloksia.

Tutkimusosio I: keskeiset havainnot

Olemassa olevaan tilastotietoon pohjautuva teoreettinen
tarkastelu työvoiman liikkuvuudesta EU/ETA-alueelta
Suomeen

Eri tilasto- ja rekisteriaineistojen pääasiallinen kohdistuvuus

TIETOLÄHTEET

Rakennusteollisuus

Tulorekisteri

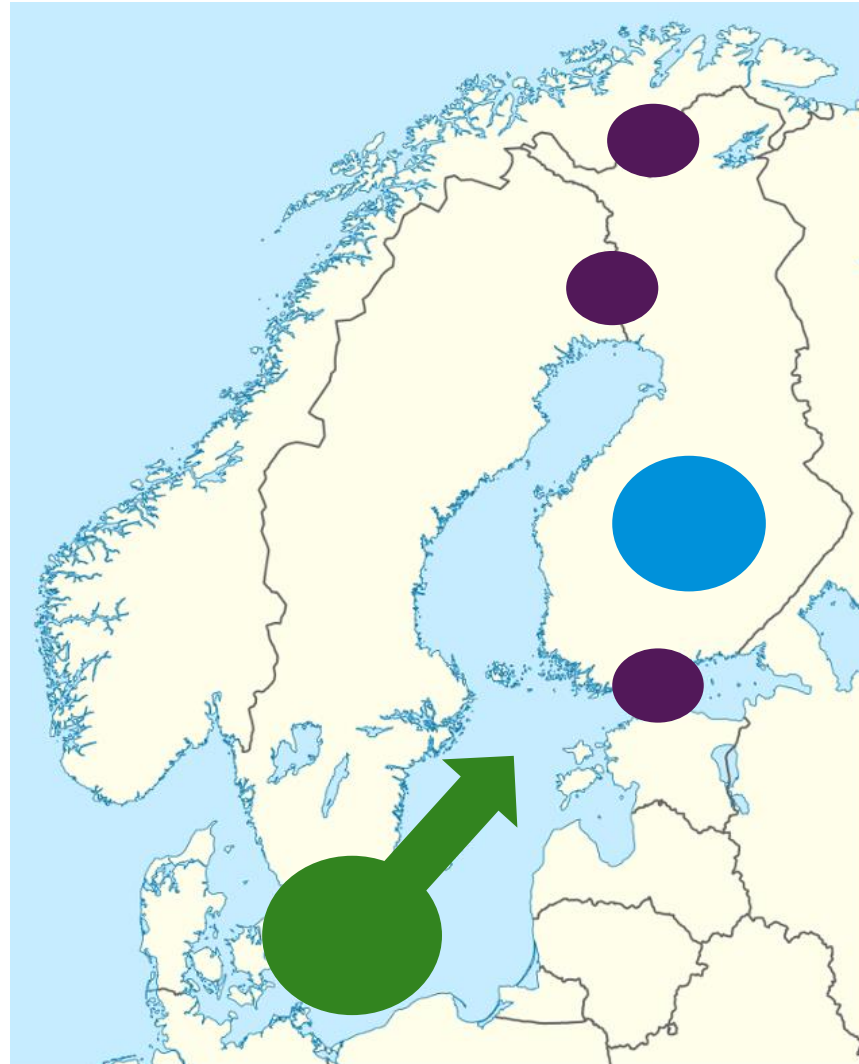
Työsuojelun lähetettyjen
työntekijöiden ilmoitukset (max.
5 päivää, pl. rakennusala)

A1-todistukset

Pohjoismaiden
ministerineuvoston rahoittama
hanke

Työeläkevakuutettujen määrä

- Suomessa vakituisemmin työskentelevät
- Suomeen pendelöivät
- Suomeen lähetetyt työntekijät

TIETOLÄHTEET

EU-kansalaisten
rekisteröinti

Työvoimatutkimus

Työssäkäyntitilasto

Tulorekisteri

Työeläkevakuutettujen
määrä

TIETOLÄHTEET

Työsuojelun
lähetettyjen
työntekijöiden
ilmoitukset

EU-kansalaisten
rekisteröinti

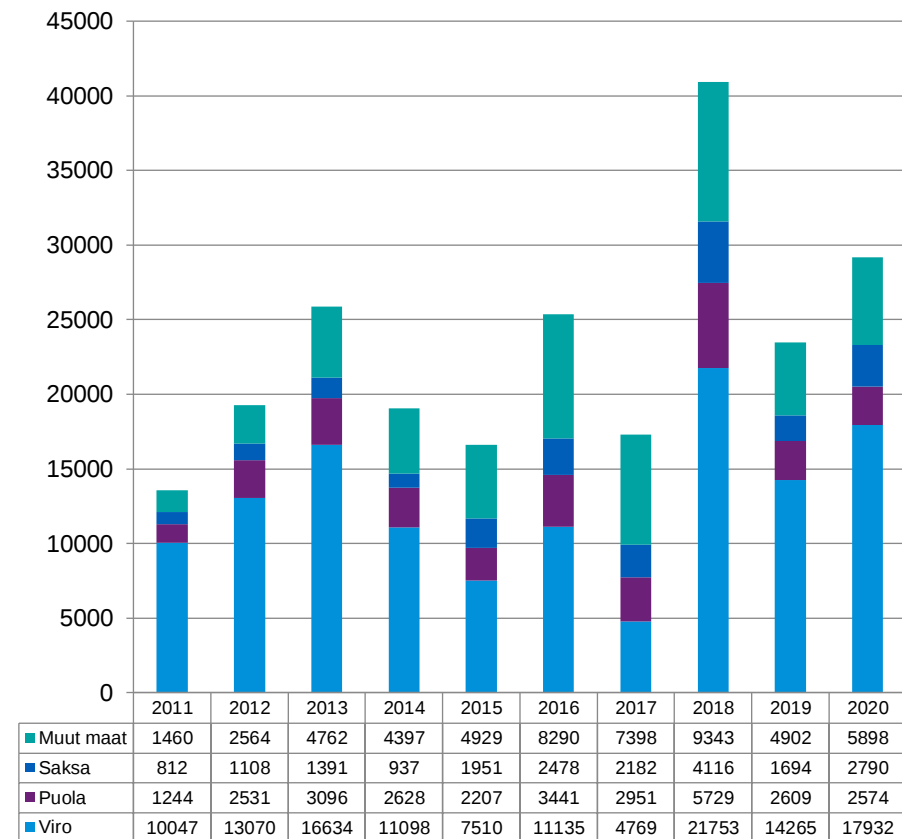
A1-todistukset

Verohallinto: tulorekisteri ja asiakastilastot

- Verohallinnon ylläpitämään rekisteriin ei kerätä kansallisuustietoja. Maksaja ilmoittaa asiakastunnisteen maakoodin (=missä maassa tunniste on annettu), jos asiakastunniste on muu kuin suomalainen asiakastunniste. Tunnisteen myöntänyt maa voi kuitenkin olla eri kuin tulonsaajan asuinvaltio. Lisäksi jos tulonsaajalle ei ole suomalaista asiakastunnistetta, ilmoitetaan tulonsaajasta kotivaltion osoite ja maakoodi, missä maassa kotiosoite sijaitsee. Osoite kotivaltiossa = se osoite, jossa tulonsaaja asuu. Rajoitetusti verovelvollisella osoite kotivaltiossa tarkoittaa ulkomaisessa asuinvaltiossa olevaa osoitetta, jossa ovat tulonsaajan pysyvä asunto ja perhe.
- Verohallinnon ylläpitämä tulorekisteri ei myöskään yhdistele tietoja eikä Verohallinto voi luovuttaa tietoja kuin laissa säädetyille tiedon käyttäjille. Tulorekisteri luovuttaa tietoja tilastointia varten Tilastokeskukselle. Tilastokeskuksen tulee luovuttaa tietoja esimerkiksi tutkijoiden käyttöön.

ETK: A1-todistukset + työeläkevakuutustiedot

- Eläketurvakeskus kerää ja ylläpitää tilastoja lähetettyjen työntekijöiden A1-todistuksiin liittyen.
- Tilastoissa on kuitenkin hyvä huomioda, että ne ovat suuntaa-antavia, sillä kaikki maat eivät välttämättä lähetä systemaattisesti todistuksia Eläketurvakeskukselle tiedoksi. Rekisteröinti on ollut elokuuhun 2020 asti täysin manuaalista, joten se voi myös aiheuttaa pieniä puutteita lukumäärissä.
- Syyskuusta 2020 alkaen Eläketurvakeskus on ottanut käyttöön EESSI-järjestelmän, jonka kautta A1-todistustiedot rekisteröidään automaattisesti.
- Oletettavaa on, että vuoden 2021 tilastosta nähdään, minkä verran automatisoitu prosessi eroaa manuaalisesta prosessista.
- Virallisia tilastoja EESSI-järjestelmän kautta aletaan tuottamaan vuonna 2022.

ETK: A1-todistukset + työeläkevakuutustiedot

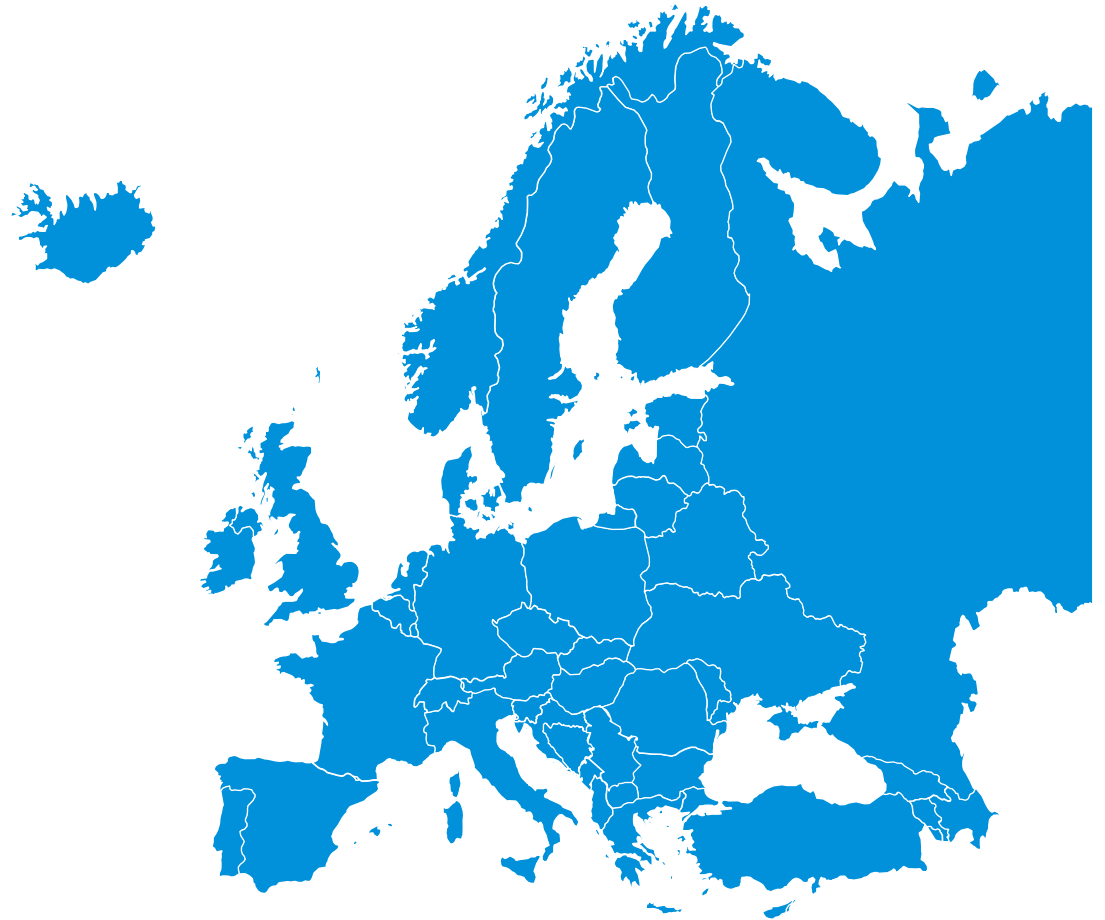
- Eläketurvakeskus pystyy tuottamaan kansalaisuuteen perustuvia tilastotietoja työeläkevakuutettujen osalta.
- Vuonna 2019 työeläkevakuutettuja (17-68 v) Suomessa oli pyöristettynä seuraavasti:
 - Suomen kansalaiset: 2.637.000
 - Ulkomaiden kansalaiset: 177.800
 - Kansalaisuus tuntematon: 10.400
- **Lähtökohtaisesti luokkaan ”tuntematon” kuuluvat henkilöt ovat oletettavasti ulkomaiden kansalaisia. Ulkomaan kansalaisten tietojen laatu ei ole täydellinen, sillä kansalaisuustiedon ilmoittamisvastuu on työnantajalla.**

Taulukko 1:A1-todistusten ´Muut Maat´-luokka avattuna

Ryhmä ”Muut maat”	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Alanko- maat	42	36	180	237	164	175	160	149	155	482
Espanja	21	3	7	0	10	14	8	7	8	10
Iso- Britannia	35	123	75	472	273	146	220	176	100	149
Itävalta	28	62	133	62	334	281	205	410	304	267
Kroatia	-	-	394	163	327	743	651	984	488	397
Latvia	148	240	446	326	338	822	940	1281	788	714
Liettua	196	687	1607	1351	1245	2225	1346	1882	1053	1139
Portugali	-	14	58	63	285	72	112	120	39	10
Ranska	70	117	123	76	156	167	185	257	141	168
Ruotsi	130	227	364	308	429	820	958	1053	672	1065
Slovakia	291	369	456	589	238	657	895	695	294	435
Slovenia	315	231	219	252	536	935	693	531	7	29
Tanska	44	47	64	30	39	37	72	61	42	89
Tsekki	22	102	157	47	159	366	288	171	91	137
Loput maat	118	322	479	421	396	830	665	1529	720	807

Pohjoismaita koskevaa pendelöintitilastoja

- Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamassa hankkeessa on tuotettu tietoja rajat ylittävstä liikkuvuudesta.
- Tietojen tuottamisen on mahdollistanut EU:n tilastolaki, jonka mukaan yksilötason tietojen vaihtaminen tilastovirastojen välillä on mahdollista Euroopan tilastojen tuottamiseksi tai niiden laadun parantamiseksi.
- Erot kansallisissa lainsäädännöissä, ovat rajoittaneet ja hidastaneet tulosten saavuttamista. Tästä syystä tiedot kaikista Pohjoismaista ovatkin useamman vuoden takaa eli vuodelta 2015.
- Pohjoismaisen ministerineuvoston Nordic Statistics –tietokannan mukaan Ruotsissa asuvia, mutta Suomessa työskenteleviä henkilöitä oli yhteensä 1854 kappaletta.

Tilastokeskuksen eri tietoaaineistojen hyödyntäminen

- Oleskelulupa-aineistojen käyttö on Tilastokeskuksessa selvityksen alla.
- Tilastokeskus on käynyt vuoropuhelua Verohallinnon kanssa tulorekisterin hyödyntämisestä ulkomaalaisten palkansaaajien tunnistamiseksi.
- Työssäkäyntirekisteristä pystytään tarkastelemaan väestöön tulleita uusia työllisiä esim. kielen, kansalaisuuden tai taustamaan perusteella.
- Työvoimatutkimukseen on liitetty kysymys maahanmuuton syystä. Mikäli syynä on ollut työttömyys, niin kysytään onko henkilöllä ollut työ tai työtarjous ennen Suomeen muuttoa. Tietoja on mahdollista tarkastella kielen, kansalaisuuden tai taustamaan perusteella.

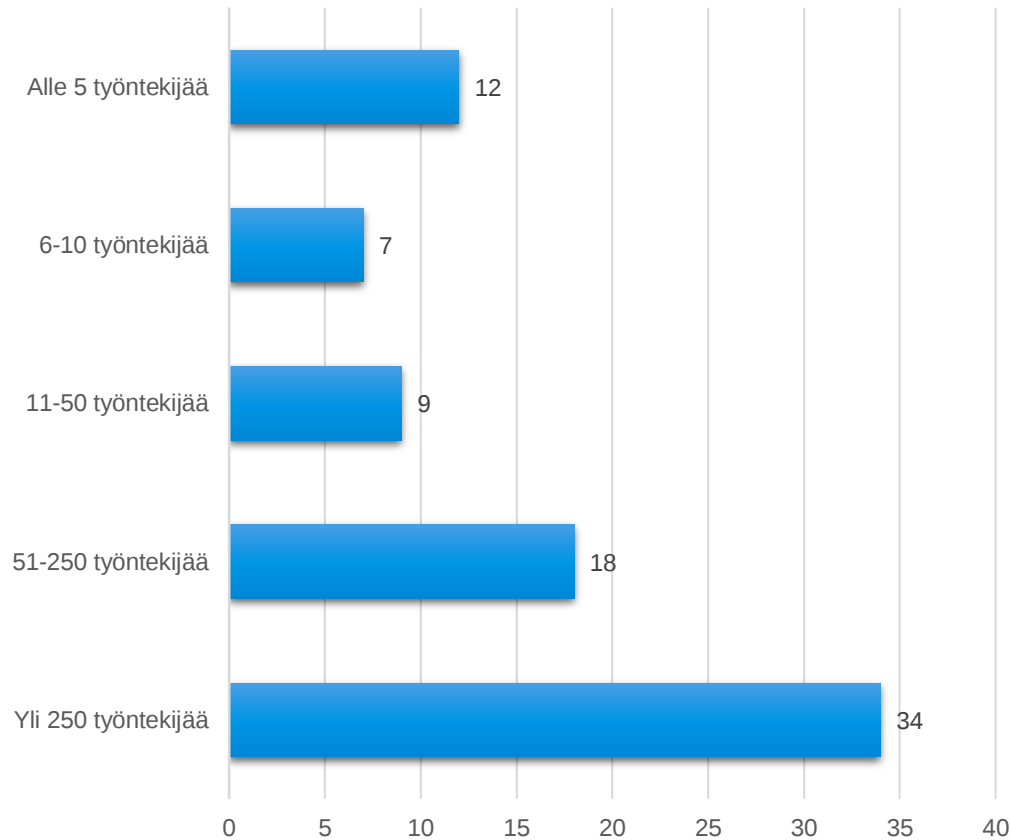

Tutkimusosio II: keskeiset havainnot

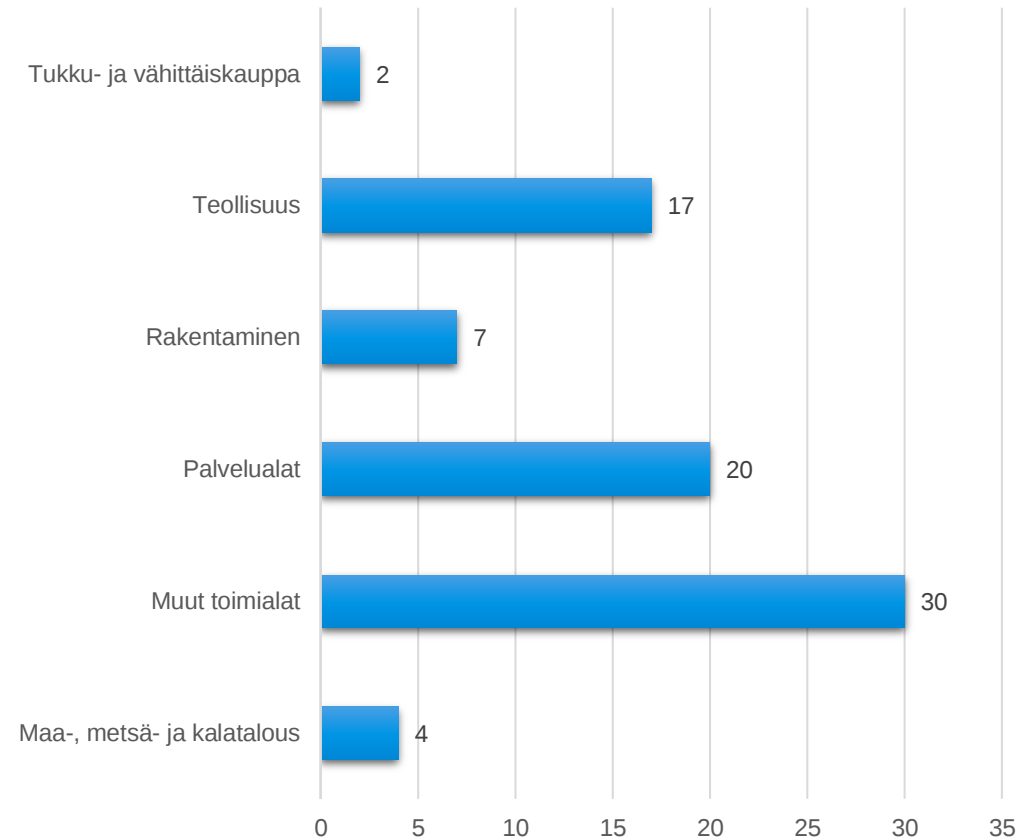
Sähköinen kysely

Erikokoisia yrityksiä, suuria suhteessa eniten

Yrityksen koko (N=80)

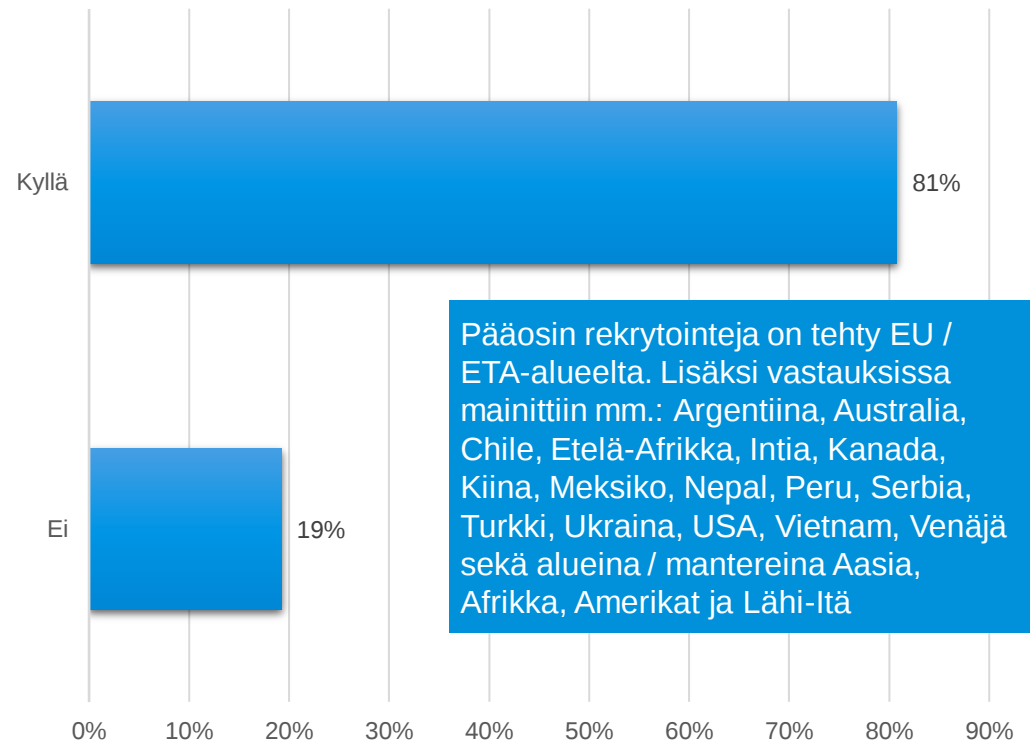

Toimialaluokka (N=80)

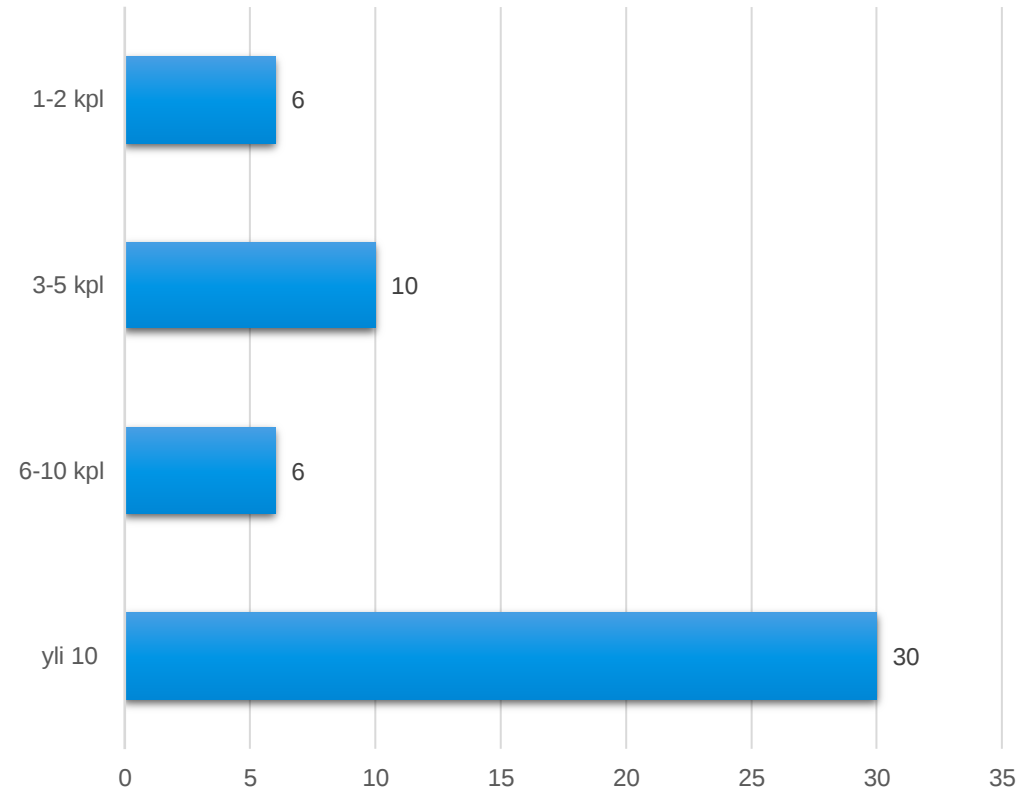

4/5 yrityksestä on rekrytoinut työvoimaa ulkomailta

Onko yritykseen rekrytoitu ulkomaista työvoimaa viimeisten 3 vuoden aikana? (N=78)

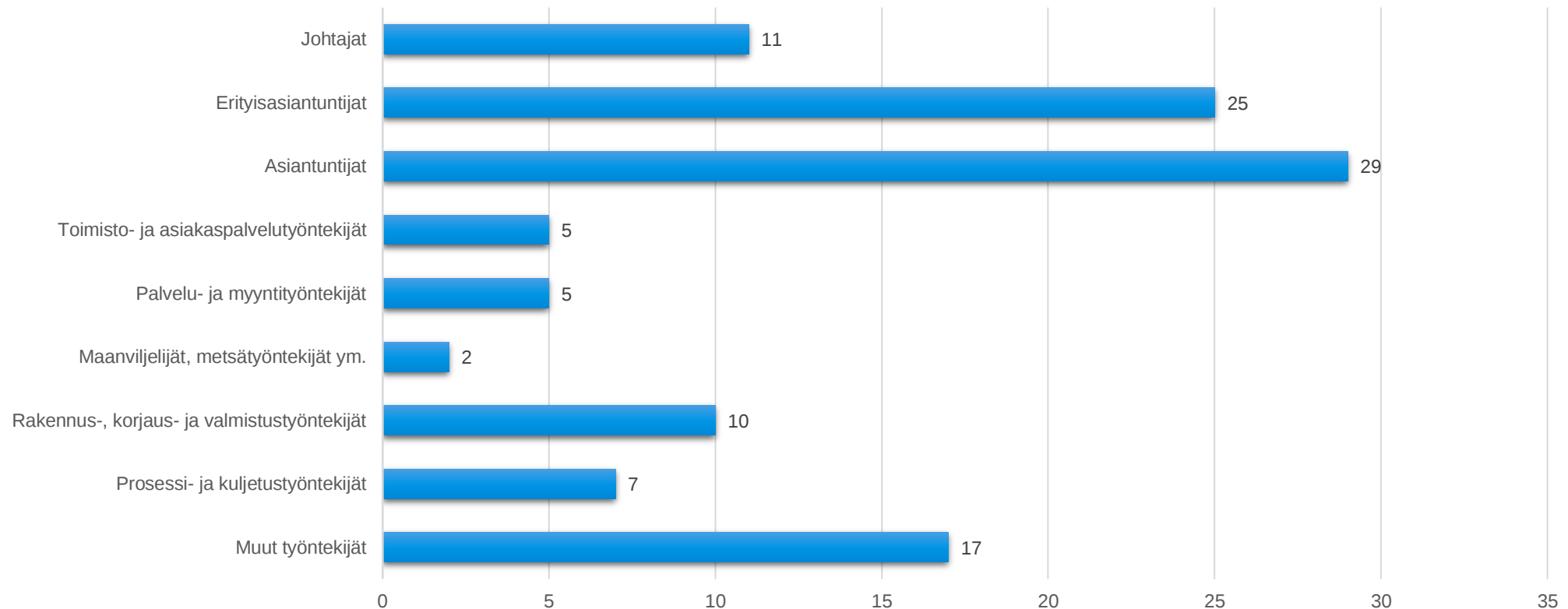

Kuinka monta ulkomaista työntekijää on rekrytoitu? (N=52)

Yritykset ovat rekrytoineet osaaajia etenkin asiantuntijatehtäviin

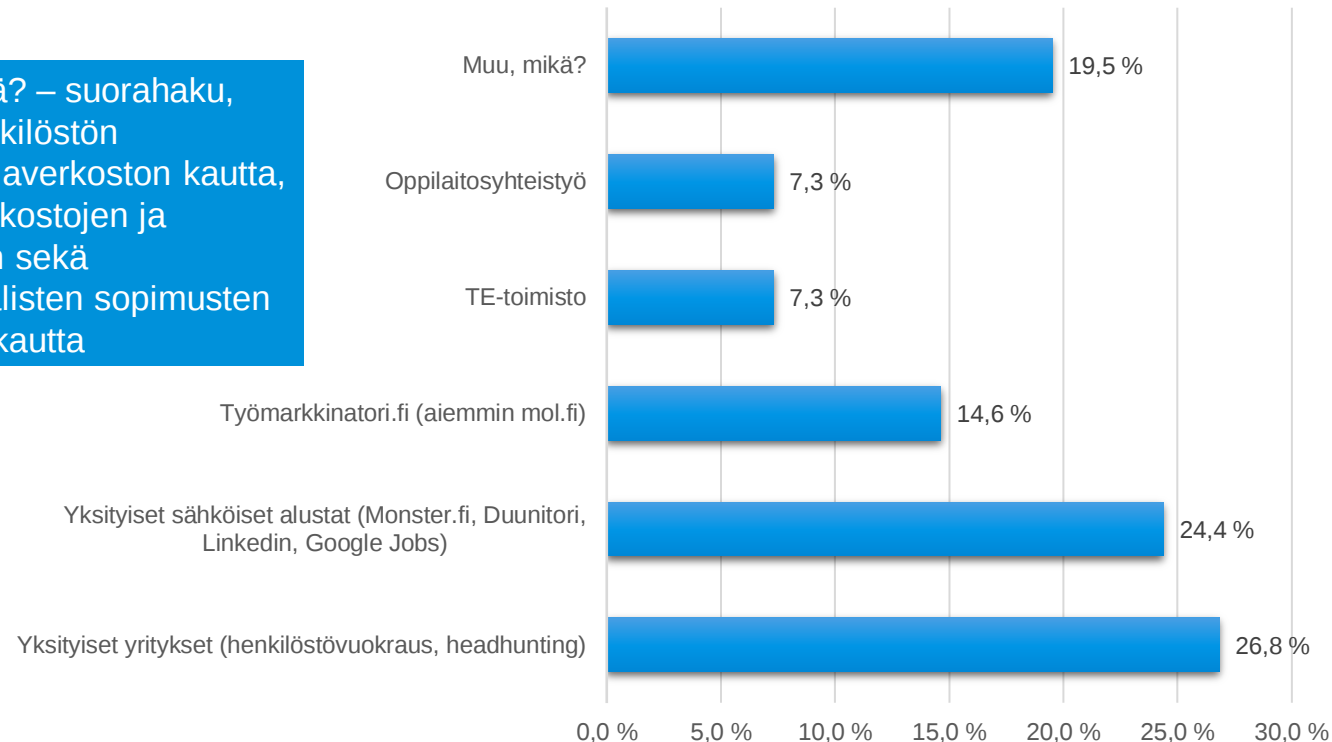
Minkälaisiin työtehtäviin ulkomaisia osaaajia on rekrytoitu? (N=52)

Yksityisten palveluntarjoajien käyttö yleistä rekrytoinneissa

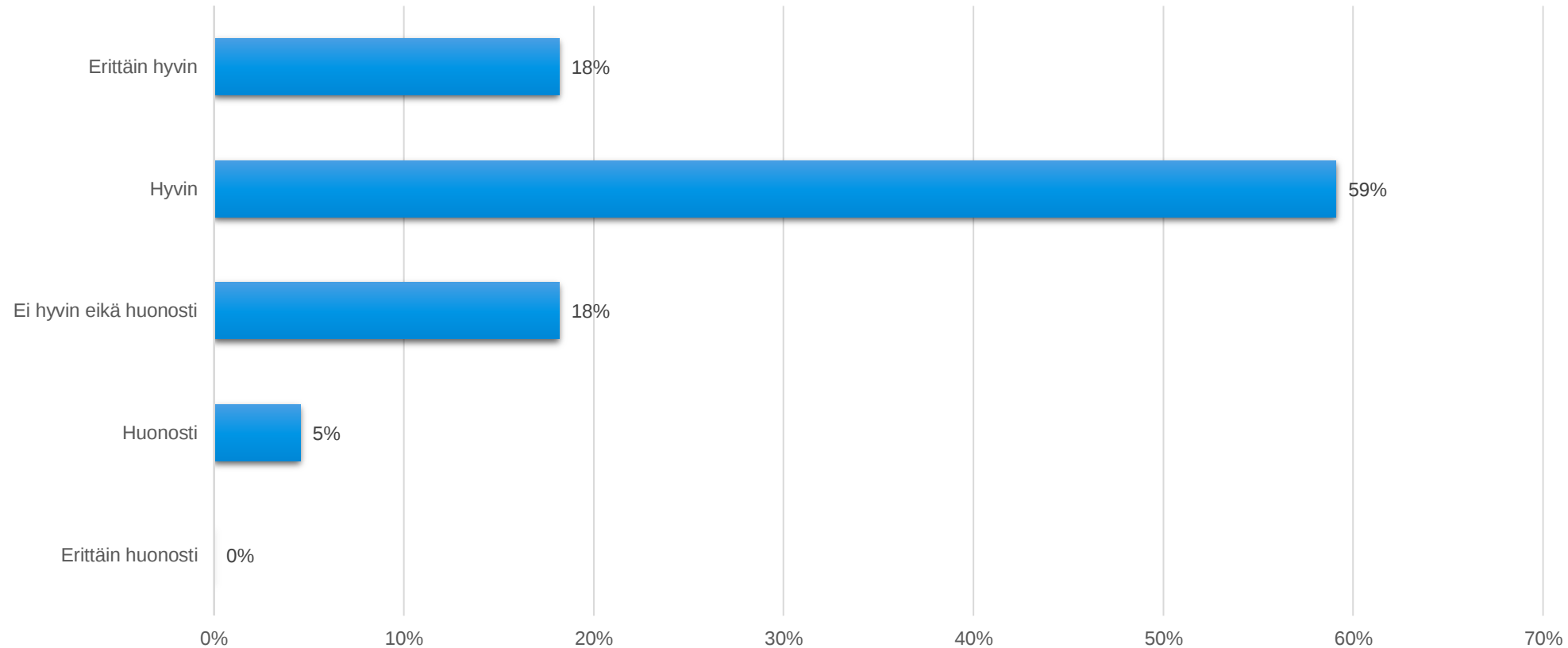
Palveluiden tai yhteistyökumppaneiden käyttö rekrytoinnissa, %

Muu, mikä? – suora haku, oman henkilöstön asiantuntijaverkoston kautta, omien verkostojen ja kontaktien sekä kansainvälisten sopimusten (ERCIM) kautta

Enemmistö rekrytointiprosesseista koetaan onnistuneena

Rekrytointiprosessin onnistuminen, % (N=44)

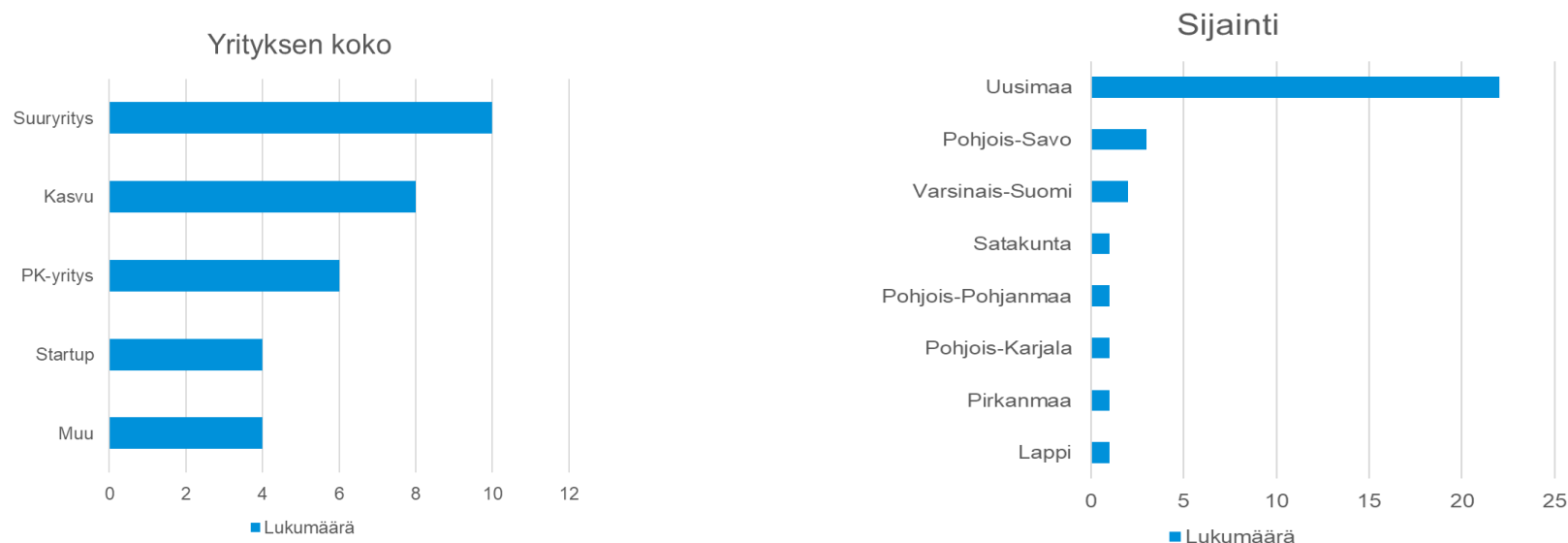
Tutkimusosio II: keskeiset havainnot

Haastattelututkimus

Taustatietoa haastatelluista yrityksistä

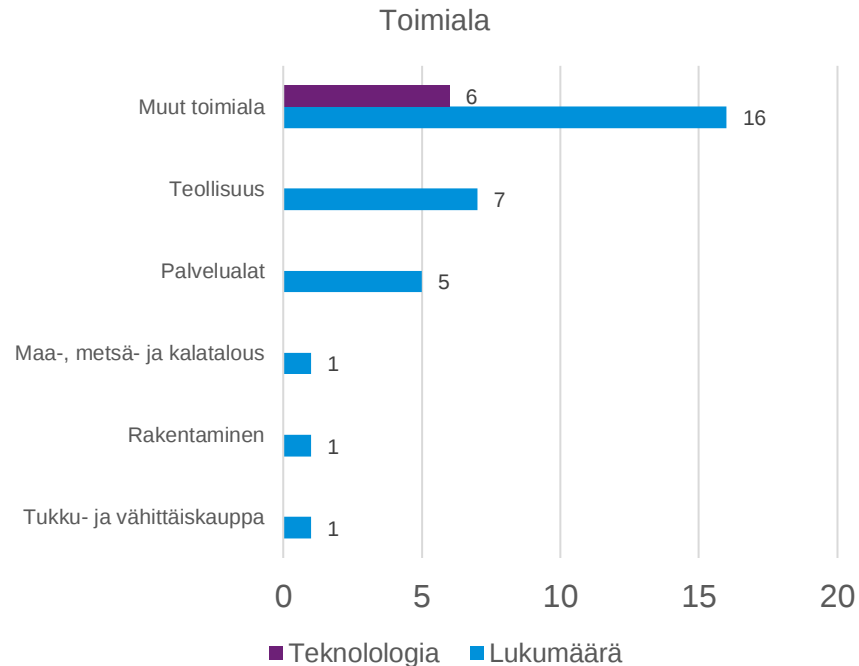
Haastatteluihin vastasi 32:n yrityksen edustajaa. Suurin osa vastaajayrityksistä sijaitsee Uudellamaalla, mutta vastauksia saatiin myös Lapista, Pohjois-Karjalasta, Pohjois-Pohjanmaalta, Pohjois-Savosta, Satakunnasta ja Varsinais-Suomesta.

Vastaajayritysten koko vaihteli suuryrityksistä muutamia henkilöitä työllistäviin organisaatioihin.

Haastatellut toimialat

Haastateltavista yrityksistä yksi toimii maa-, metsä- ja kalataloustoimialalla, yksi rakentamisen toimialalla ja yksi tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla. Yrityksistä viisi edustaa palvelualaa sekä seitsemän teollisuutta. Suurin kategoria edustaa muita toimialoja, joista merkittävimpanä yksittäisenä joukkona haastatteluissa oli edustettuna yritykset, jotka toimivat teknologian alalla.

Mistä työvoima tulee Suomeen?

Millaisia osaajia on rekrytoitu?

Yrityksiin on rekrytoitu

- Johtajia
- Asiantuntijoita
- Suorittavaa työtä tekeviä työntekijöitä

Asiantuntijoiden joukossa mm.

- Devaajia
- Myyjiä
- Kirjanpitäjiä
- Konsultteja
- Lääkäreitä

Suorittavaa työtä tekevien joukossa mm.

- Siivooja
- Siipikarjan kasvatuksen ammattilaiset
- Kokoonpanija

Kansainvälisten osaajien rekrytointi tulevaisuudessa

Yhteinen näkemys siitä, että kv-osaajia tarvitaan.

Varsinkin pienemmissä yrityksissä kaivataan apua ja tukea.

Osaajan perheen sopeutumista tuettava.

Jatkossa erittäin suuri tarve blue collar –työntekijöille. Näihin ei tekijöitä muuten riitä.

Lupaprosessin selkeyttämiselle ja keventämiselle tarve.

Kysely- ja haastattelututkimukseen osallistuneiden toiveita julkisista palveluista

Palveluiden tarve jatkossa

Jatkoa ajatellen sekä kyselyssä että haastatteluissa esiintyi toive palveluiden nykyistä paremmasta saatavuudesta. Tällä tarkoitettiin mm. Migrin osalta lupahakemusten nopeuttamista. Haastatteluiden yhteydessä korostettiin sellaisen ”yhden luukun palvelun” tarvetta, jossa kaikki kansainväliseen rekrytointiin liittyvä tieto ja käytännön tuki kaikissa rekrytointiprosessin vaiheissa olisi saatavana samasta paikasta.

Palvelutarjonnassa tulisi huomioida ulkomaisen osaajan lisäksi hänen puolisonsa ja lapsensa. Puolison työllistymisen kannalta olisi tärkeää, että tieto avoimista työpaikoista löytyisi kootusti yhdestä paikasta englanniksi ja että myös puolisoille suunnattuja työllistymispalveluita olisi saatavilla. Haastatteluissa tuotiin esiin erillisen puoliso-ohjelman tarve: jo rekrytointivaiheessa esiintyy kysymyksiä siitä, minkälaisia työllistymispalveluita ja verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa on puolisoille. Puoliso-ohjelma tarjoaisi tietoa harrastus- ja opiskelumahdollisuuksista sekä tukisi työelämän ulkopuolisten sosiaalisten verkostojen rakentumista.

Ehdotus säännöllisemmästä prosessista työvoiman liikkuvuuden tarkastelussa

Ehdotus säännöllisemmästä prosessista työvoiman liikkuvuuden tarkastelussa

Ensimmäinen tutkimusosio vahvisti sen havainnon, joka tilaajalla oli ennen tutkimuksen käynnistämistä - tietoa ulkomaisten työntekijöiden määrästä on saatavilla, mutta toisaalta tieto on hajaantunutta ja segmentoitunutta.

Kattavan kuvan saaminen kansainvälisen työvoiman liikkuvuudesta edellyttää systemaattisempien ja säännönmukaisempien prosessien kehittämistä sekä ennen kaikkea kyvykkyyttä yhdistellä eri tietolähteistä saatavaa informaatiota.

Tutkimustuloksiin perustuen helpoiten tuotettava ja holistisin kokonaiskatsaus ulkomaisten työntekijöiden lukumäärästä rakentuu erityisesti Eläketurvakeskuksen (ETK) aineistojen varaan. ETK:n laatimat lähetettyjä työntekijöitä koskevat A1-tilastot antavat muutamista epävarmuustekijöistä huolimatta riittävän tarkan kuvan eri maista Suomeen lähetettyjen työntekijöiden lukumäärästä. A1-tilastot yhdistettynä tietoon työssä olevien työeläkevakuutettujen EU/ETA-kansalaisten määrästä antaa tällä hetkellä kustannustehokkaimmalla ja nopeimmalla tavalla tiedon Suomessa olevien EU/ETA-kansalaisten työllisten määrästä.

Näiden aineistojen yhteistarkastelu osoittaa, että työllisten EU/ETA-kansalaisten arvioitu kokonaismäärä (vuoden 2019 tietoihin perustuen) Suomessa olisi 114 593 henkilöä. Eniten työntekijöitä EU/ETA -alueelta Suomeen on saapunut Virosta, Puolasta ja Saksasta. Nykyistä säännöllisempi ja kattavampi prosessi työvoiman liikkuvuuden tarkastelussa edellyttäisi, että omistajuus asiasta olisi yhdellä taholla. Vastuu säännönmukaisten tilastojen tuottamisesta olisi luontevimmin Tilastokeskuksella. Lisäksi kattavan tilastotiedon tuottaminen kokonaismäärien lisäksi muista keskeisistä indikaattoreista edellyttäisi eri tietolähteiden yhdistelyä.